

ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ІВАНО- ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Анотація

Дослідження присвячене аналізу впливу російсько-української війни на туристичну сферу Івано-Франківської області, а також визначенню викликів та перспектив забезпечення екологічної безпеки в умовах інтенсивного розвитку внутрішнього туризму. Війна спричинила суттєві втрати у туристичному секторі України, зокрема, у центральних, східних та південних регіонах, що призвело до зупинення традиційного розвитку внутрішнього туризму та зростання популярності Західної України, зокрема Івано-Франківщини. Зростання кількості туристів у регіоні, з одного боку, сприяє економічному розвитку, а з іншого — створює значні екологічні виклики. У роботі розглядаються проблеми забруднення довкілля, зокрема водних ресурсів, які виникають у зв'язку з неконтрольованим зростанням туристичної активності. Запропоновано комплекс заходів, спрямованих на покращення екологічного стану регіону через впровадження ефективної регіональної екополітики.

Ключові слова: екологічна безпека, туризм, Івано-Франківська область, російсько-українська війна, забруднення довкілля, регіональна екополітика, внутрішній туризм, сталий розвиток, екологічний менеджмент.

Abstract

The study is devoted to the analysis of the impact of the Russian-Ukrainian war on the tourism sphere of the Ivano-Frankivsk region, as well as to the determination of challenges and prospects for ensuring environmental safety in the conditions of intensive development of domestic tourism. The war caused significant losses in the tourism sector of Ukraine, in particular, in the central, eastern and southern regions, which led to the stoppage of the traditional development of domestic tourism and the rise in popularity of Western Ukraine, in particular Ivano-Frankivsk region. The increase in the number of tourists in the region, on the one hand, contributes to economic development, and on the other hand, creates significant environmental challenges. The work considers the problems of environmental pollution, in particular water resources, which arise in connection with the uncontrolled growth of tourist activity. A set of measures aimed at improving the ecological condition of the region through the implementation of an effective regional ecopolitics is proposed.

Keywords: environmental safety, tourism, Ivano-Frankivsk region, Russian-Ukrainian war, environmental pollution, regional ecopolitics, domestic tourism, sustainable development, environmental management.

Російсько-українська війна завдала туристичній сфері нашої країни значних втрат, що проявилися у повному, або частковому припиненні туристичної діяльності в центральних, східних та південних регіонах України. Війна не лише зупинила традиційний розвиток внутрішнього туризму, але й призвела до багатомільйонної внутрішньої міграції населення, де багато громадян були змушені покинути свої домівки в пошуках безпеки.

З 24 лютого 2022 року триває повномасштабна російська збройна агресія в Україні, наслідки якої вимірюються не лише колосальними людськими втратами, але й масштабним економічним спадом, що зачепив і туристичний сектор. Війна також завдала значних збитків екології України, зокрема забрудненням повітря, ґрунтів та водних ресурсів унаслідок військових дій, що створило додаткові виклики для збереження природних ресурсів, особливо у контексті розвитку туризму. Масштаби втрат у туризмі та екології складно підрахувати, адже значна частина території країни досі перебуває під окупацією, де продовжуються активні бойові дії.

Однак, на фоні загального спаду, Івано-Франківська область стала одним із лідерів внутрішнього туризму, зокрема, кількість відвідувачів області у 2023 році сягнула 2,4 мільйона осіб, що перевищує показники попередніх років, навіть враховуючи складні умови, пов'язані з повномасштабним вторгненням [1].

Заборона на виїзд чоловіків під час воєнного стану та неможливість повноцінного розвитку туризму на інших територіях країни призвели до зростання популярності Івано-Франківщини як туристичного напрямку. Природні багатства, культурна спадщина та відносно безпечніше середовище в умовах війни сприяли активному розвитку регіонального туризму, що, незважаючи на виклики, демонструє потенціал для подальшого зростання.

Важливим показником розвитку туристичної діяльності в Івано-Франківській області є економічна вигода, що відображається у значних надходженнях до місцевих бюджетів. Зокрема, Поляницька громада вперше збирила понад 10 мільйонів гривень туристичного збору, Ворохтянська громада досягла свого першого мільйона, а Верховинська громада повернулася до п'ятірки лідерів за обсягом збору [2].

Проте, незважаючи на економічні вигоди, неконтрольована туристична діяльність спричиняє негативні наслідки для екології регіону. Зростання кількості відвідувачів призводить до перевантаження природних ресурсів, забруднення довкілля та деградації унікальних екосистем.

Забруднення довкілля, викликане інтенсивним розвитком туризму, стає серйозною екологічною проблемою для регіону. Збільшення кількості туристів призводить до значного зростання обсягів твердих побутових відходів, які часто не підлягають належній утилізації через відсутність відповідної інфраструктури або недостатню кількість сміттєпереробних заводів. Пластикові пляшки, упаковки, та інші відходи можуть потрапляти у природні середовища, завдаючи шкоди флорі та фауні, а також створюючи естетичні та санітарні проблеми.

Зокрема, в одному з найпопулярніших кліматичних курортів Яремчі, де зосереджена велика кількість туристів, проблема забруднення довкілля стає особливо гострою. У центральній частині міста поблизу сувенірного ринку, зафіксовано стихійні сміттєзвалища, які є наслідком недосконалої системи збору та утилізації відходів. Збільшення туристичних потоків призводить до значного зростання обсягів сміття, що залишаються після відвідувачів (рис.1, рис.2).

Рис.1. Забруднення поблизу водоспаду в центрі Яремчі, серпень 2024 року

Рис.2. Стихійне сміттєзвалище поблизу сувенірного ринку в Яремчі, серпень 2024 року

Як бачимо, недостатня кількість сміттєвих баків, нерегулярне вивезення сміття, а також низька екологічна культура туристів сприяють утворенню таких забруднень. Особливо небезпечною ситуація стає в контексті впливу на водні ресурси: сміття, потрапляючи у водні артерії, завдає шкоди природним екосистемам. Таким чином, туристична діяльність без належного екологічного контролю стає серйозним джерелом загроз для довкілля Яремчі та прилеглих територій, що вимагає негайних заходів щодо покращення ситуації.

Додатковим викликом стає забруднення водних ресурсів, яке відбувається через скиди відходів у річки та озера, а також через несанкціоноване використання хімічних речовин, наприклад, миючих засобів, на територіях, що межують з водними об'єктами. Забруднена вода втрачає свою якість, що негативно впливає на екосистеми та може становити загрозу для здоров'я місцевих жителів і туристів.

Зокрема, на території Яремче, можна спостерігати значні прояви забруднення водних ресурсів. На рис.3. видно сліди пінистих речовин, що є ознакою хімічного або органічного забруднення.

Рис.3. Забруднення водних ресурсів у річці Прут на території Яремче, серпень 2024 року.

Такий стан води викликає серйозні занепокоєння, адже річка не лише є природною цінністю регіону, але й слугує місцем відпочинку для численних туристів. Поширення хімічних забруднень у водних ресурсах несе загрозу для біорізноманіття, включаючи риб та інші водні організми, які є важливою складовою природного середовища Карпатського регіону. Вважаємо, що необхідно вживати заходів для покращення екологічного моніторингу та впровадження ефективних методів очищення води, щоб забезпечити збереження природних багатств Яремче та підтримати розвиток сталого туризму в регіоні.

Для вирішення проблем, пов'язаних з екологічними викликами, важливо розробити та впровадити комплексну регіональну екополітику. Вона має базуватися на ключових напрямках, що дозволять збалансувати розвиток туризму з охороною навколишнього середовища.

Перш за все, необхідно впровадити систему екологічного менеджменту в туристичній діяльності, що допоможе не тільки зменшити негативний вплив на довкілля, а й оптимізувати використання природних ресурсів. Важливо, щоб управління туристичними об'єктами та територіями велося з урахуванням екологічних стандартів, що підвищить ефективність управлінських рішень.

Також варто розвивати інфраструктуру для сталого туризму. Мова йде про створення екологічно безпечних об'єктів, таких як системи збору та утилізації відходів, впровадження альтернативних джерел енергії, організація екологічно чистого транспорту. На нашу думку, це зменшить вплив туризму на природу та сприятиме збереженню унікальних природних ландшафтів.

Не можна залишати поза увагою екологічну освіту та просвіту. Підвищення екологічної свідомості місцевих жителів і туристів має стати одним із пріоритетних завдань. Програми екологічної освіти, інформаційні кампанії, залучення людей до природоохоронної діяльності допоможуть сформувати відповідальне ставлення до природи.

Значну роль відіграє й міжнародне співробітництво. Інтеграція регіональної екополітики Івано-Франківської області з європейськими стандартами та програмами співпраці дозволить не тільки обмінюватися досвідом, а й впроваджувати інноваційні рішення у сфері захисту довкілля, що стане важливим кроком на шляху до сталого розвитку регіону.

Таким чином, забезпечення екологічної безпеки туристичної діяльності в Івано-Франківській області вимагає всебічного підходу, що включає розробку та впровадження комплексної регіональної екополітики. Ключові напрями, такі як впровадження системи екологічного менеджменту, розвиток сталої інфраструктури, підвищення рівня екологічної освіти та активне міжнародне співробітництво, є основою для досягнення збалансованого розвитку туризму в регіоні. Завдяки цим заходам можливо знизити негативний вплив туристичної діяльності на довкілля, забезпечити збереження унікальних природних ресурсів Карпатського регіону та підвищити його туристичну привабливість і конкурентоспроможність на довгострокову перспективу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Івано-Франківськ підбив підсумки розвитку туризму в області у 2023 році – Visicom API [Електронний ресурс] // Visicom API. – Режим доступу: <https://api.visicom.ua/uk/posts/fran234> (дата звернення: 02.09.2024)..
2. Відомо, який туристичний збір Івано-Франківської області за 11 місяців 2023 року [Електронний ресурс] // Агенція новин Фіртка. – Режим доступу: <https://firtka.if.ua/blog/view/vidomo-iaonii-turistichnii-zbir-ivano-frankivskoyi-oblasti-za-11-misiatsiv-2023-roku> (дата звернення: 02.09.2024).

Смик Ірина Євгенівна – аспірантка кафедри екології Івано-Франківського національного технічного університету нафти і гагу, м. Івано-Франківськ, e-mail: iryana.smyk-a10122@nung.edu.ua

Архипова Людмила Миколаївна – д.т.н., проф. кафедри екології Івано-Франківського національного технічного університету нафти і гагу, м. Івано-Франківськ.

Iryna Ye. Smyk – postgraduate of the Department of Ecology, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk, e-mail: iryana.smyk-a10122@nung.edu.ua

Lyudmyla M. Arkhylova – Ph.D. (Doctor of Technical Sciences), professor of the Department of Ecology, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk.